

Teresa Miś

Uniwersytet Rzeszowski

REGIONALNE ZRÓŻNICOWANIE ABSORPCJI FUNDUSZY UNII EUROPEJSKIEJ NA INWESTYCJE W GOSPODARSTWACH ROLNYCH

1. Wstęp

Aksesja Polski do UE wyraźnie zwiększyła strumień środków pieniężnych na finansowanie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich oraz poprawę dochodów ludności. Środki publiczne, w tym zwłaszcza środki budżetowe i transfery wynikające z mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) oraz środki funduszy celowych, stanowią ważne źródło finansowania inwestycji na terenach wiejskich¹. Inwestowanie jest kluczowym i prawdopodobnie najważniejszym komponentem polityki rozwojowej zarówno na szczeblu gospodarstwa, jak i całego sektora rolnego. Potrzeby inwestycyjne polskiego rolnictwa są duże, na co wskazuje wysoki stopień zużycia środków trwałych². Jak podaje Michalak, decyzje inwestycyjne są weryfikowane możliwościami sfinansowania nakładów inwestycyjnych i finansowymi efektami inwestycji. Podobnie decyzje finansowe weryfikują decyzje inwestycyjne. Środki pieniężne potrzebne do zrealizowania inwestycji mogą pochodzić z różnych źródeł³. Ważnym źródłem finansowania inwestycji są fundusze UE. Zróżnicowanie regionalne wsi i rolnictwa determinuje potrzebę stosowania pod wieloma względami innej polityki rolnej w stosunku do poszczególnych makroregionów. Dotyczy to zwłaszcza wsparcia finansowego z funduszy unijnych⁴. Polscy rolnicy mogą korzystać z wielu instrumentów wsparcia. Stwarza to potrzebę czuwania nad właściwym wykorzysta-

¹ J. Zegar, *Z czego żyje polska wieś?*, [w:] *Polska wieś 2008. Raport o stanie wsi*, red. J. Wiklin, I. Nurzyńska, FDPA, Warszawa 2008, s. 24.

² J. Zwolak, *Ocena reprodukcji środków trwałych w rolnictwie polskim po 1990 roku*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej” 2007 nr 1, s. 98.

³ A. Michalak, *Finansowanie inwestycji w teorii i praktyce*, PWN Warszawa 2007, s. 20, 66.

⁴ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 730/2004 z dnia 19 kwietnia 2004 r. dostosowujące rozporządzenie (EWG) nr 1859/82, dotyczące wyboru gospodarstw rolnych przekazujących dane do określenia dochodów rolnych w następstwie przystąpienia Polski do UE.

niem tych środków, ponieważ wiele gospodarstw jest przeinwestowanych lub dokonano w nich złych inwestycji. Ważną kwestią jest ocena funkcjonowania programów związanych z finansowaniem nowych inwestycji podejmowanych przez rolników. W tym kontekście celem opracowania była próba oceny aktywności rolników w zakresie wykorzystania środków finansowych na inwestycje w gospodarstwach, dostępnych w ramach funduszy UE w latach 2002-2006 w różnych regionach Polski. Jej analizy dokonano na podstawie stanu realizacji programów przedakcesyjnych, w tym SAPARD, oraz działań w ramach SPO, a także ubiegania się o kredyty inwestycyjne przez rolników. Materiały źródłowe do badań stanowiły dane ARiMR, GUS oraz badania ankietowe przeprowadzone w pierwszym kwartale 2007 roku na próbie 856 rolników z terenu województw: małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego, czyli regionu rozdrobnionego rolnictwa (obszar makroregionu Małopolska i Pogórze)⁵. Dobór gospodarstw odbywał się metodą losowania kwotowego przy uwzględnieniu struktury agrarnej gospodarstw. Makroregion Małopolska i Pogórze obejmuje województwa Polski południowo-wschodniej i uznawany jest za makroregion przeludnionej wsi i rozdrobnionego rolnictwa. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego nie przekracza w tych województwach 5 ha UR, zaś zaledwie 1,5% gospodarstw ma powierzchnię powyżej 15 ha UR (podczas gdy średnio w kraju takich gospodarstw jest 10,1%). Ponad połowa populacji makroregionu to ludność wiejska (prócz województwa śląskiego). Inne cechy tego makroregionu to: słabe powiązanie gospodarstw z rynkiem, niska towarowość, a tym samym niskie dochody (dla ponad 40% ankietowanych głównym lub jedynym źródłem utrzymania są renty, emerytury oraz zasiłki socjalne). Dlatego też gospodarstwa położone w województwach podkarpackim, małopolskim i świętokrzyskim, a tym samym w makroregionie Małopolska i Pogórze, wymagają zewnętrznego wsparcia finansowego na realizację bardzo niezbędnych inwestycji.

2. Wykorzystanie funduszy unijnych w zakresie inwestycji w ujęciu regionalnym

Ze względu na charakter struktury agrarnej, zasoby czynników wytwórczych w rolnictwie, poziom zatrudnienia oraz efektywność rolnictwa, a także uwzględniając układ geograficzny, można podzielić Polskę na 4 makroregiony rolnicze. Makroregion rolnictwa i obszarów wiejskich jest to zespół regionów wyróżniających się charakterem struktury agrarnej oraz stanem zaludnienia wsi od pozostałych regionów⁶. W związku z tym dokonano podziału Polski na 4 regiony rolnicze FADN:

⁵ Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2006-2008 jako projekt badawczy pt.: *Rola lokalnych instytucji w przekształcaniach rolnictwa o rozdrobnionej strukturze gospodarstw (po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej)* finansowany przez MNiSW w ramach grantu: nr N114 009 31/2320 realizowanego w Katedrze Polityki Gospodarczej, Wydziału Ekonomii Uniwersytetu Rzeszowskiego.

⁶ W. Michna, *Polityka rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich oraz jej regionalizacja*, Studia i Monografie, 104, IERiGŻ Warszawa 2001.

1. Pomorze i Mazury (region obejmujący województwa: lubuskie, zachodniopomorskie, pomorskie i warmińsko-mazurskie).
2. Wielkopolska i Śląsk (opolskie, dolnośląskie, wielkopolskie i kujawsko-pomorskie).
3. Mazowsze i Podlasie (łódzkie, mazowieckie, podlaskie i lubelskie).
4. Małopolska i Pogórze (śląskie, świętokrzyskie, małopolskie i podkarpackie)⁷.

W nawiązaniu do tego podziału przeprowadzono analizę dotyczącą wykorzystania funduszy UE na nowe inwestycje w gospodarstwach w makroregionie Małopolska i Pogórze na tle pozostałych makroregionów rolniczych w Polsce. Specjalny Przedakcesyjny Program na Rzecz Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich (SAPARD) stanowił instrument wsparcia przez Unię Europejską procesu przekształceń strukturalnych na wsi i jego realizacja w Polsce rozpoczęła się w lipcu 2002 roku. Jednym z bardzo istotnych działań było działanie 2. Inwestycje w gospodarstwach rolnych, którego wyniki w ujęciu regionalnym przedstawia tab. 1. Najwięcej wniosków i jednocześnie najwyższe kwoty w ramach tego działania złożyli i uzyskali

Tabela 1. Stan realizacji Programu SAPARD w ramach działania 2. Inwestycje w gospodarstwach w makroregionie Małopolska i Pogórze na tle innych regionów w kraju

Wyszczególnienie	Makroregiony				Polska
	Małopolska i Pogórze	Pomorze i Mazury	Wielkopolska i Śląsk	Mazowsze i Podlasie	
Liczba wniosków zarejestrowanych w ARiMR	2 937	1 472	3 626	6 516	14 551
Liczba zawartych umów	2 613	1 376	3 445	6 308	13 742
Kwota dokonanych płatności w latach 2004-2006 (tys. zł)	175 300	104 800	299 840	483 636	1 063 575
Kwota płatności na 1 wniosek (tys. zł/1 wniosek)	67,1	76,2	87,0	76,7	77,4
Liczba złożonych wniosków/1000 gospodarstw	5,1	8,2	12,2	9,0	8,2
Wskaźnik absorpcji I*	62,3	101,0	148,3	109,8	–
Wskaźnik II**	103,6	75,8	97,5	126,3	–

* Udział makroregionu w liczbie wniosków ogółem/udział makroregionu w liczbie gospodarstw ogółem $\times 100\%$.

** Udział makroregionu w kwocie wniosków ogółem/udział makroregionu w powierzchni UR ogółem $\times 100\%$.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR z dnia 18.09.2007 r. oraz Rocznika Statystycznego Rolnictwa i Obszarów Wiejskich, GUS Warszawa 2008.

⁷ Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2004 roku, IERiGŻ-PIB, Zakład Rachunkowości Rolnej, Warszawa 2006, s. 45.

rolnicy z makroregionów: Mazowsze i Podlasie oraz Wielkopolska i Śląsk. Według danych ARiMR⁸ beneficjentów działania 2 charakteryzował wysoki poziom kwalifikacji zawodowych, blisko 43% miało wykształcenie wyższe lub średnie rolnicze i było w grupie wiekowej między 30 a 50 rokiem życia. Ponadto ponad 71% beneficjentów było użytkownikami gospodarstw, których powierzchnia przekraczała 30 ha UR i byli to głównie rolnicy z województw mazowieckiego i wielkopolskiego.

Realizacja programu SAPARD przyniosła beneficjentom wymierne efekty rzeczowe i finansowe i była ważnym doświadczeniem ułatwiającym przygotowanie do korzystania ze środków finansowych dostępnych po akcesji Polski do UE.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa od początku swej działalności⁹ do dziś stosuje dopłaty do oprocentowania kredytów inwestycyjnych przeznaczonych na realizację celowo wybranych przedsięwzięć, m.in.: poprawę efektywności produkcji polegającą na zmniejszeniu kosztów produkcji, lepsze wykorzystanie zasobów pracy, poprawę jakości produktów żywnościowych, zwiększenie oferty towarowej i usługowej oraz jej dostosowanie do potrzeb rynku krajowego i rynków zagranicznych itp. Najwięcej kredytów przyznano w województwach mazowieckim i lubelskim, a więc w makroregionie Mazowsze i Podlasie, co potwierdzają dane tab. 2.

Tabela 2. Liczba i kwota udzielonych kredytów inwestycyjnych w latach 1999-2003 (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Makroregiony				Polska
	Małopolska i Pogórze	Pomorze i Mazury	Wielkopolska i Śląsk	Mazowsze i Podlasie	
Liczba udzielonych kredytów	9 350	10 940	31 165	52 164	103 619
Kwota udzielonych kredytów w latach (tys. zł)	1 013 138	1 545 542	3 030 202	3 682 821	9 271 703
Kwota udzielonego kredytu na 1 wniosek (tys. zł/1 wniosek)	108,4	141,3	97,2	70,6	89,7
Liczba udzielonych kredytów/1000 gospodarstw	16,2	61,3	104,0	71,8	58,1
Wskaźnik absorpcji I*	27,8	105,5	179,0	123,4	–
Wskaźnik II**	68,7	128,2	113,1	110,3	–

* Udział makroregionu w liczbie udzielonych kredytów ogółem/udział makroregionu w liczbie gospodarstw ogółem $\times 100\%$.

** Udział makroregionu w kwocie kredytów ogółem/udział makroregionu w powierzchni UR ogółem $\times 100\%$.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR (ARiMR – dokonania i zamierzenia, 2004) oraz Rocznika Statystycznego...

⁸ ARiMR – trzy lata po akcesji, Warszawa 2007, s. 134.

⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1996 r. w sprawie szczegółowych kierunków działań ARiMR oraz sposobów ich realizacji (DzU nr 16, poz. 82 z późn. zm.).

W latach 2004-2007, zgodnie z decyzją ministra rolnictwa i rozwoju wsi, podmioty zamierzające realizować przedsięwzięcia inwestycyjne w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym lub usługach dla rolnictwa mogły zaciągać kredyty w ramach 13 linii kredytowych. Od 1 stycznia 2004 r. do 30 kwietnia 2007 r. banki udzieliły 81 174 kredytów inwestycyjnych z dopłatą agencji do oprocentowania na łączną kwotę 9 243 mln zł¹⁰ (nie otrzymano szczegółowych danych z podziałem na województwa).

Duże zróżnicowanie występuje również w przypadku Sektorowego Programu Operacyjnego (SPO) w ramach działania „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”, dla którego przewidziano największe wsparcie ponad 600 mln euro, tj. 39% budżetu SPO. W pozyskiwaniu środków unijnych na nowe inwestycje w gospodarstwach, w tym głównie zakup nowych maszyn, prym wiodą: makroregion Mazowsze i Podlasie oraz Wielkopolska i Śląsk – tab. 3. Najwięcej wniosków złożono w województwach mazowieckim (4770, na łączną kwotę 456,4 mln zł) i lubelskim (3612-291,4 mln zł), najmniej zaś w województwie lubuskim (makroregion Pomorze i Mazury) – tylko 343 wnioski na łączną kwotę 54,6 mln zł.

Tabela 3. Stan realizacji SPO w ramach działania 1.1 Inwestycje w gospodarstwach rolnych w makroregionie Małopolska i Pogórze na tle innych regionów w kraju

Wyszczególnienie	Makroregiony				Polska
	Małopolska i Pogórze	Pomorze i Mazury	Wielkopolska i Śląsk	Mazowsze i Podlasie	
Liczba złożonych wniosków	6 742	4 714	12 822	18 307	42 585
Kwota zawartych umów (tys. zł)	304 222,5	288 783,1	782 636,2	935 918,0	2 311 559,9
Kwota zawartych umów na 1 wniosek (tys. zł/1 wniosek)	45,1	61,3	61,0	51,1	54,3
Liczba złożonych wniosków/1000 gospodarstw	11,7	26,5	42,8	25,2	23,9
Wskaźnik absorpcji I*	48,8	111,0	179,7	105,5	–
Wskaźnik II**	83,0	96,2	117,3	112,5	–

* Objaśnienia jak w tab. 1.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR z dnia 7.09.2007 r.

Jeżeli zaś chodzi o kolejne działanie w ramach SPO pn. Ułatwianie startu młodym rolnikom, należy stwierdzić, że najwięcej wniosków złożono w makroregionie Mazowsze i Podlasie – w województwie mazowieckim 3 040 na łączną kwotę 152 mln zł – tab. 4.

¹⁰ ARiMR – trzy ..., s. 16.

Tabela 4. Stan realizacji SPO w ramach działania 1.2. Ułatwianie startu młodym rolnikom w makroregionie Małopolska i Pogórze na tle innych regionów w kraju

Wyszczególnienie	Makroregiony				Polska
	Małopolska i Pogórze	Pomorze i Mazury	Wielkopolska i Śląsk	Mazowsze i Podlasie	
Liczba złożonych wniosków	2 419	2 263	5 758	8 417	18 857
Kwota zawartych umów (tys. zł)	93 550	83 600	212 350	318 050	707 550
Kwota pomocy na 1 wniosek (tys. zł/1 wniosek)	38,7	36,9	36,9	37,8	37,5
Liczba złożonych wniosków/1000 gospodarstw	4,2	12,7	19,2	11,6	10,6
Wskaźnik absorpcji I*	39,5	120,0	181,5	109,4	–
Wskaźnik absorpcji II**	83,3	90,8	103,9	124,9	–

* Objasnienia jak w tab. 1.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR z dnia 7.09. 2007 r.

Najmniej wniosków złożono w makroregionie Pomorze i Mazury – w województwie lubuskim tylko 307 wniosków na łączną kwotę 15,4 mln zł. Najwyższym odsetkiem wniosków przyjętych do realizacji w stosunku do zgłoszonych do finansowania charakteryzują się województwa w makroregionie Małopolska i Pogórze (ponad 80%).

3. Wykorzystanie wsparcia finansowego UE na inwestycje w gospodarstwach w świetle badań ankietowych

Gospodarstwa rolne w Polsce mogą korzystać z wielu instrumentów wsparcia i stwarza to potrzebę harmonizacji tych instrumentów do zapewnienia wysokiej efektywności ich wykorzystania. Ważny staje się problem oceny funkcjonowania programów związanych z finansowaniem rozwoju wsi i rolnictwa. Główną metodą oceny jest metoda ilościowa używana w Polsce do badania skuteczności programów, polegająca na kontroli osiągnięcia założonych wskaźników¹¹.

Z badań ankietowych wynika, że rolnicy z województw małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego byli aktywni w ubieganiu się o wsparcie unijne. Blisko 2/3 badanych rolników w latach 2002-2006 korzystało ze środków finansowych, dostępnych w ramach SAPARD-u, programów PROW i SPO. Co siódmy badany starał się o fundusze z SPO, w tym głównie na nowe inwestycje (tab. 5). Rolnicy posiadający największe gospodarstwa uzyskali również największe dofinansowanie.

¹¹ A. Rosner, *Główne wyniki badań prowadzonych w Instytucie Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN w 2006 roku*, „Wieś i Rolnictwo” 2007 nr 1 (134), s. 10.

Świadczy to o tym, że gospodarstwa duże i rozwojowe z ekonomicznego punktu widzenia inwestują w dalszy rozwój gospodarstw.

Tabela 5. Odsetek rolników i średnie kwoty (w zł) pozyskane przez nich w ramach programów UE w latach 2002-2006

Wyszczególnienie	Ogółem		Gospodarstwa według grup obszarowych (w ha UR)*					
	odsetek rolników	średnia kwota	I		II		III	
			odsetek rolników	średnia kwota	odsetek rolników	średnia kwota	odsetek rolników	średnia kwota
Programy przedakcesyjne (2002-2004)								
SAPARD	6,1	47 415,9	3,0	35 102,5	7,3	42 805,6	16,8	56 004,2
Działania realizowane w ramach SPO (2004-2006)								
Inwestycje w gospodarstwach rolnych	7,5	95 284,8	1,8	20 359,2	9,3	53 099,6	24,5	135 851
Ułatwianie startu młodym rolnikom	3,5	50 000	4,3	50 000	4,4	50 000	2,8	50 000
Różnicowanie działalności	1,9	46 966,2	1,5	43 531,8	3,6	45 977,8	1,4	60 000
Inne	1,1	9 025,9	0,9	1 252,8	0,8	2 250	2,8	16 400

* I – gospodarstwa o powierzchni 1-4,99 ha, II – 5-9,99 ha, III – 10 ha i więcej.

Źródło: badania ankietowe.

Interesujące wydaje się to, jak kształtuje się pozyskiwanie środków finansowych na inwestycje w ramach programu SPO w zależności od wielkości ekonomicznej gospodarstwa w regionie rozdrobnionego rolnictwa, dlatego też badaną zbiorowość gospodarstw podzielono według klas ekonomicznych (ESU)¹². Stwierdzono, że o wsparcie finansowe z UE w większym stopniu ubiegają się właściciele gospodarstw o wyższej sile ekonomicznej, czego przejawem jest wyższe ESU (tab. 6). Jest to szczególnie widoczne w przypadku rolników ubiegających się o wsparcie finansowe gospodarstw w ramach programu SAPARD oraz SPO – Inwestycje w gospodarstwach rolnych. Również z badań Rosnera wynika, że gospodarstwa największe uzyskują najwięcej dopłat UE, ponieważ ich większa siła ekonomiczna, a tym samym dysponowanie większymi zasobami własnych środków finansowych, pozwala im na ubieganie się o dofinansowanie gospodarstw w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego. Ponadto pozyskane środki finansowe użytkownicy gospodarstw dużych obszarowo, o korzystniejszej wielkości ESU przeznaczają głównie na inwestycje¹³.

¹² Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w polskim FADN w 2004 roku, IERiGŻ, Warszawa, wrzesień 2006, s. 18.

¹³ A. Rosner, wyd. cyt.

Tabela 6. Odsetek rolników korzystających z funduszy UE oraz pozyskane średnie kwoty w zależności od ESU

Wyszczególnienie	<2 ESU	2-<4 ESU	4-<8 ESU	8-<16 ESU	>16 ESU
Programy przedakcesyjne (2002-2004) – SAPARD					
– odsetek rolników	1,9	3,5	4,2	12,5	17,6
– średnia kwota (w zł)	42 400	23 116,7	47 853,1	39 917,7	65 843,8
Działania realizowane w ramach SPO (2004-2006)					
Inwestycje w gospodarstwach rolnych:					
– odsetek rolników	–	1,8	9,4	12,5	28,6
– średnia kwota (w zł)	–	24 049,3	58 259,7	84 385,3	136 263,7
Ułatwianie startu młodym rolnikom:					
– odsetek rolników	2,6	2,4	4,2	5,2	4,4
– średnia kwota (w zł)	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Różnicowanie działalności rolniczej:					
– odsetek rolników	2,6	1,2	2,1	–	3,3
– średnia kwota (w zł)	49 665,6	56 150,0	38 250,0	–	46 166,7
Inne:					
– odsetek rolników	0,4	1,8	2,1	0,7	2,2
– średnia kwota (w zł)	2000,0	1 252,8	10 500,0	3 200,0	24 900,0

Źródło: badania ankietowe.

Wyniki badań ankietowych wskazują na niewielkie zainteresowanie rolników kredytami inwestycyjnymi, ponieważ w latach 2002-2006 tylko 15,5% rolników pobrało kredyty inwestycyjne, a średnia kwota kredytu inwestycyjnego wynosiła 53,5 tys. zł. Ponad 35% rolników pobrane kredyty przeznaczyło na zakup nowych maszyn, 15% – na zakup ziemi, co trzeci rolnik środki finansowe pozyskane z kredytu przeznaczył na budowę nowych, remont i modernizację istniejących budynków inwentarskich w celu dostosowania ich do wymogów UE. Prawie co dziesiąty rolnik uzyskany kredyt przeznaczył na inwestycje związane z prowadzeniem pozarolniczej działalności gospodarczej. Ponadto z opinii badanych rolników wynika, że do 2010 r. ponad 84% rolników zamierza ubiegać się o środki finansowe w ramach PROW na lata 2007-2013, w tym 35% w ramach działania pn. Modernizacja gospodarstw.

Respondenci pozyskane środki planują przeznaczyć na nowe inwestycje, w tym głównie zakup nowych maszyn, ziemi, modernizację budynków i realizację działalności pozarolniczej. Ważne zatem jest niwelowanie i łagodzenie barier oraz tworzenie systemu zachęt do rozwoju konkurencyjnego rolnictwa, jednym z takich sposobów jest zaś świadczenie pomocy przez otoczenie instytucjonalne potencjalnym

beneficjentom występującym o dofinansowanie swoich decyzji inwestycyjnych ze środków finansowych UE¹⁴.

4. Podsumowanie

Uzyskane wyniki badań wykazały, że rolnicy gospodarujący w makroregionach, które charakteryzują się większym potencjałem ekonomicznym rolnictwa i korzystniejszą strukturą agrarną, w większym stopniu korzystają z pomocy unijnej aniżeli rolnicy z makroregionu rozdrobnionego rolnictwa. Dotyczy to rolnictwa Polski południowo-wschodniej, które na skutek uwarunkowań strukturalnych i innych ograniczeń nie jest w stanie w pełni wykorzystać dostępnej dla rolników pomocy finansowej. Zróżnicowanie w poziomie absorpcji funduszy unijnych między poszczególnymi regionami w Polsce pogłębia i tak już duże dysproporcje w efektywności i konkurencyjności rolnictwa w kraju. Badania ankietowe wskazują, że rolnicy w warunkach rozdrobnionego rolnictwa aktywnie występowali o dofinansowanie inwestycji w ramach programów realizowanych do końca 2006 r., jednak zainteresowanie rolników znacznie przekraczało możliwości finansowe. W zakresie SPO rolnicy maksymalnie wykorzystali środki w ramach przyznanych kopert regionalnych, a wielu rolników zainteresowanych uzyskaniem dofinansowania ze względu na wyczerpanie środków nie miało takiej możliwości. Mimo że rolnicy aktywnie występowali o wsparcie swojej działalności, to niewiele to zmieniło w kwestii niwelowania różnic między regionami, dlatego też przy realizacji polityki wsparcia rolnictwa z funduszy UE istnieje potrzeba uwzględniania celu, jakim jest wyrównywanie dysproporcji w rozwoju tego sektora w układzie regionalnym.

Literatura

ARiMR – trzy lata po akcesji, Warszawa 2007.

Michalak A., *Finansowanie inwestycji w teorii i praktyce*, PWN, Warszawa 2007.

Michna W., *Polityka rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich oraz jej regionalizacja*, Studia i Monografie, 104, IERiGŻ Warszawa 2001.

Miś T., *Rola lokalnych instytucji w procesie absorpcji środków unijnych dla rolnictwa w opinii rolników południowo-wschodniej Polski*, *Więś i Rolnictwo*, nr 3(140), IRWiR PAN, Warszawa 2008, s. 130-141.

Rocznik Statystyczny Rolnictwa i Obszarów Wiejskich, GUS, Warszawa 2008.

Rosner A., *Główne wyniki badań prowadzonych w Instytucie Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN w 2006 roku*. „*Więś i Rolnictwo*” 2007 nr 1 (134).

Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2004 roku, IERiGŻ-PIB, Zakład Rachunkowości Rolnej, Warszawa 2006.

¹⁴ T. Miś, *Rola lokalnych instytucji w procesie absorpcji środków unijnych dla rolnictwa w opinii rolników południowo-wschodniej Polski*, „*Więś i Rolnictwo*” 2008 nr 3(140), IRWiR PAN, Warszawa 2008, s. 131.

Zegar J., *Z czego żyje polska wieś?*, [w:] *Polska wieś 2008. Raport o stanie wsi*, red. J. Wiklin, I. Nurzyńska, FDPA, Warszawa 2008.

Zwolak J., *Ocena reprodukcji środków trwałych w rolnictwie polskim po 1990 roku*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej” 2007 nr 1, s. 96-104.

REGIONAL DIVERSIFICATION IN ABSORPTION OF EU FUNDS FOR INVESTMENT IN FARMS

Summary

The paper undertakes an assessment of the participation of farmers in the absorption of EU funds for new investments in farms in regional frames. The study shows that regional diversification of agriculture in Poland translates into different possibilities of absorption of EU funding available for new investments in farms by farmers. Macro-regions, which have agriculture with a higher economic potential and more favorable agrarian structure, utilize assistance of the EU to higher degree than macro-regions, which have agriculture with a weak economic potential and a small-farm structure. It applies in particular to agriculture of south-eastern Poland, which, because of structural restrictions, its low profitability and other restrictions, is unable to fully utilize the financial assistance available for farmers, despite farmers' activity in those respects.